9. Бугерко Я. Рефлексивна сутність лонгітюдного психолого-педагогічного експерименту з модульно-розвивальної системи навчання / Ярослава Бугерко // Психологія і суспільство. – 2011. - № 3 - с.137-153.
10. Помиткін Е. О. Психологічні закономірності та механізми духовного розвитку дітей і молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Е. О. Помиткін. – К., 2009. – 44 с.
11. Бугерко Я.М. Ціннісно-смисловий простір вищого навчального закладу як чинник духовного саморозвитку студентів / Я. М. Бугерко // Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис. - 2013. - № 3 (50). – С. 256-260.

В статье рассматривается процесс ценностно-смыслового самоопределения студенческой молодежи как такой самоорганизации интенциональной психической активности и самоактивности молодежи которая проявляется в актах смыслообразования, смыслоосоздания и смыслопостроения; анализируются особенности динамики духовно-смысловой сферы личности студента через процессы интеграции и дифференциации границ внутреннего мира личности, которые существуют в неделимом единстве и направлены на развитие целостной субъективной активности личности; показано, что ценностно-смысловая сфера индивидуальности студента - сложное системное образование его внутреннего мира, где ценности, смыслы и мотивы как динамические компоненты-образования определяют наполнение внутреннего мира и направленность жизнедеятельности молодого человека; показано, что процесс духовного развития личности, активизация ее духовного "Я" неразрывно связано с упорядочением идеалов, ценностей и смыслов, достижением гармонии в ценностно - смысловой сфере личности студента.

This article describes how value-semantic self-student youth such as self-intentional mental activity and self-activeyoung man who turns into acts of sense, and self-realisation sensebuilding, analyzes the features of the dynamics of spiritual and semantic sphere of the individual student through the processes of integration and differentiation of the limits of the inner world of the individual, that exist in an indivisible unity and aims to develop coherent subjective activity of the individual , it is shown that the value-sense sphere individual student - a complex system of formation of his inner world , where values, meanings and motives as content-dynamic components determine the content - creation of the inner world and direction of life of a young man, stated that the process of spiritual development, revitalization of the spiritual "Me" is closely connected with the ordering of the ideals, values and meanings, to achieve harmony in the value- semantic field of the individual student.

Ю.Л. Горбенко (м.Полтава)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Події, які відбуваються в сучасній Україні, є свідченням того, що заперечення моралі та духовності як основи формування взаємодії між суспільством і владою, між різними частинами суспільства, у міжособистісній взаємодії кожної особистості призводить до непорозумінь, конфліктів і у кінцевому результаті - насильству і кровопролиттю.

Духовність як поняття на сьогоднішній день має широкі межи застосування. Особливо тісно переплітаються поняття смисл та духовність.

Смисл та духовність є, з одного боку“, вічними” інтенціями, з іншого - достатньо нерозробленими з точки зору емпіричних прийомів дослідження. Сучасна психологічна література поступово створює інструменти дослідження, за допомогою яких стає можливим наблизитись до цієї складної та важливої теми. Складність вирішення цієї проблеми в тому,

що поняття смисл та духовність по різному інтерпретуються у науковій літературі, а ще більша складність у тому, що ці поняття, як визначає Л. С. Виготський, розкриває не глибини, а "вершини особистості". Такої ж думки дотримуються і закордонні дослідники: за Р. Емонсом духовні "вищі устремління — це прагнення, над якими не стоїть ніякого іншого прагнення, воно в буквальному розумінні завершує ряд прагнень" [11, с.183].

Ці "вершини" або "вищі прагнення" є інтеграцією всіх структурних компонентів особистості, в яких об'єднуються як свідомі смисли та цінності, так і підсвідомі структури людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню цих компонентів та утворень присвячено багато праць відомих філософів та психологів як закордонних (М. Вебер, Е. Дюркгейм, А. Маслоу, М. Рокіч, Е. Фромм, В. Франкл, Р. Еммонс та ін.), так і на пострадянському просторі (К.О. Абульханова-Славська, О.Г. Асмолов, Ф.В. Басін, О.М. Леонтьєв, Д.О. Леонтьєв, М.І. Лапін, А.Г. Здравомислов та ін.). Активно розробляється ця проблематика і в Україні (М.Й. Боришевський, В.В. Клименко, С.Д. Максименко, І.П. Маноха та ін.). Але найбільш цікавий та сучасний емпіричний матеріал, на нашу думку, представлений у роботах О.Г. Асмолова, Д.О. Леонтьєва та Р. Еммонса.

Закордонні та вітчизняні науковці з поняттям духовність пов'язують почуття , цінності переконання, установки та смисли. Наприклад, за Келлі: "духовність — це глибоке відчуття приналежності, цілісності, сполученості і щирості нескінченному"[11, с.179].

Елкинс визначає духовність як "... спосіб існування і досвідного переживання того, що приходить за допомогою усвідомлення духовного вимірювання і характеризується певними і помітними цінностями відносно себе, інших, природи, життя і всього, що людина вважає вищою реальністю. Духовність, за Бригманом, відноситься до того, як людина «осмислює життя відповідно до граничного, його відповідь на те, що він передчуває як якнайглибші істини всесвіту"[11, с.149].

У психологічному словнику під редакцією В.І. Войтка, духовність може бути усвідомленою або неусвідомленою, вона "виявляється у багатстві духовного світу особи, її ерудиції, розвинутих інтелектуальних і емоційних запитах, моральності. Може бути усвідомлена, осмислена як вияв інтелігентності. Може бути частково неусвідомлена — про таких людей кажуть сердечний, добрий, щирий від природи. Втрата духовності рівнозначна втраті людяності. Криза духовності окремої особи чи групи, якщо вона тривала, веде до їх духовної загибелі"[9, с.48].

На прикладі історичного розвитку української державності, особливо подій 2010-2014 років, ми можемо констатувати беззаперечність факту того, що ігнорування або неприйняття духовності окремою особою, яка має владні повноваження призводить до поступової деградації суспільних відносин спочатку груп які його оточують, а потім втрати взаємодії з суспільством в цілому. При цьому, якщо таке заперечення триває достатньо довго, то це веде до духовної загибелі стосунків та неможливості сприймати та розуміти сторонами один одного. Це, в свою чергу, може призвести до делегітимізації влади та втрати своїх повноважень, фактично загибелі. Отже, неприйняття духовності веде до духовної загибелі тих хто її заперечує. Ці ж самі феномени працюють і на рівні міждержавних стосунків. На підставі описаних вище закономірностей ми можемо прогнозувати, що тривала криза духовності і моральності осіб, які керують Україною і Російською Федерацією,призведе у майбутньому розвал та загибель тих держав, які не зможуть повернутися до прийняття духовності як основи цементування міжособистісних, міжгрупових, міждержавних та міжцивілізаційних процесів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Отже, розуміючи актуальність розгляду особливостей розвитку духовності особистості в умовах сучасного суспільства, метою статті є систематизація уявлення про духовність та смисл як психологічних феноменів, а також розгляд особливостей розвитку духовності особистості в умовах глобалізації та інформатизації суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Б. Г. Мещеряков, В. П. Зінченко духовність пов'язують, в першу чергу, з діяльністю. Духовністю вони називають "пошук,

практичну діяльність, досвід, за допомогою яких суб'єкт здійснює в самому собі перетворення необхідні для досягнення істини, для самовизначення. Точніше, духовність — духовно-практична (не утилітарна) діяльність по самотворенню, самовизначенню, духовному зростанню людини. Без неї неможливі ні самостояння людини, ні велич її" [3, с.135].

Отже, більшість авторів дотримується уявлення про духовність як специфічно людську рису, яка осмислює життя та надає відчуття цілісності, сполученості з людством, нескінченним світом або Богом, охоплюючи аспекти пошуку смислу, єдності, трансценденції і вершини людських можливостей, а також відносять її до світу переконань, емоцій та певної особливої діяльності по перетворенню світу та самого себе. Узагальненою рисою та основним елементом духовності є визнання вищим не власної особи, а хоча б сім'ї, країни, в ідеалі людство або щось божественне.

Поняття духовність, як ми побачили із наведених визначень, тісно переплетено з поняттям смисл життя. Вищим рівнем смислової структури особистості є уявлення про образ світу, в якому відбувається її діяльність. У роботах О.М. Леонтьєва розроблено теоретичні положення про "образ світу": "психологія образу… є конкретно-наукове знання про те, як в процесі своєї діяльності індивіди будують образ світу — світу, в якому вони живуть, діють, який самі переробляють і частково створюють; це — знання про те, як функціонує образ світу, опосередковувавши їх діяльність в об'єктивно реальному світі" [1, с.282] За О.М. Леонтьєвим, людський образ світу "включає такі об'єктивні форми буття, як тривимірний простір, час (рух), а також створене суспільною практикою п'ятий квазівимір — поле значень" [1, с.282]. Це "поле", в якому розгортається формування і розвиток людини, в якому формуються його смисли.

На підставі положень про механізми побудови такого образу світу як діяльності, О.Г. Асмоловим розроблена гіпотеза "про ієрархічну рівневу природу установки як механізму стабілізації діяльності.

Згідно цій гіпотезі: смислові установки виражають в діяльності особисте значення, додають стійкий характер діяльності в цілому; цільові установки виявляються в тенденціях до завершення перерваних дій; операціональні установки жорстко зумовлюють розгортання способів здійснення дій; рівні психофізіологічних механізмів установки, які виявляється в сенсорній і моторній переднастройці, передуючій розгортанню тієї або іншої дії.

На думку О.Г Асмолова, такі духовні категорії, як "переконання, совість, честь — все це смислові установки особистості, які формуються в спільній діяльності, в справах і вчинках, а не дістаються в спадок від батьків і не передаються за допомогою найправильніших слів" [1, с. 320].

Враховуючи побудовану О.Г. Асмоловим структуру особистості як ієрархічну рівневу взаємодію установок з ядром особистості – смисловими установками, духовність формулюється як смислова установка по відношенню до людської діяльності в цілому, яка формується завдяки двом компонентам: перший – "образ світу", який будується як уявлення про себе самого та своє місце в світі (це поле значень і смислів), а також другий - самої діяльності, яка відповідає цим смислам. Кожний з цих компонентів може впливати на формування свідомої картини про себе самого та роль у світі. Діяльність сама по собі також може впливати на формування такої картини.

В ситуації, якщо людина змушена за певних причин діяти у супереч з прийнятими смислами, як правило, включаються механізми психологічного захисту особистості та відбувається підсвідома переоцінка смислів щоб наблизитись до смислів тієї діяльності, яка була виконана. В таких умовах у людини зростає внутрішній конфлікт у ціннісно-смисловій сфері.

За уявленням Ф.В. Бассіна, "наявність конфліктів, внутрішніх суперечностей в області переживань, що мають високий ступінь значущості для суб'єкта, є серйозним чинником ризику для його душевного здоров'я, і тому його психіка прагне самими різними способами усунути подібні конфлікти. І тому, якщо зниження значущості психічно травмуючого чинника… не вдається, то може активуватися інший тип психологічного захисту, що має

характер своєрідного “заміщення” того, що підлягає витісненню, іншою “ієрархією цінностей,…яка виступає як компенсуюча, але більш легко виражається у поведінці” [8, с. 254]. У цій цитаті, на наш погляд, Ф.В. Бассін розкрив механізм взаємодії усвідомлених смислів, пов’язаних з “образом світу” та смислових установок, вироблених у процесі діяльності.

Всі ці варіанти, на нашу думку, повинні підштовхувати до пошуку справжнього смислу свого існування. За Р.Емонсом, “фокусуючи наше внутрішнє усвідомлення, протокол особистих прагнень може служити інструментом для духовного зростання. Метод особистих прагнень є як би вікном в людську духовність, що природно здійснюється, так і є потенційним інструментом дії для культивації людського духу [11, с.213].

Цю думку також підкреслює А.Маслоу: “єдиний відомий спосіб запобігти викривлення нашого сприймання природи, суспільства або самих себе за допомогою людських цінностей – постійно усвідомлювати ці цінності, розуміти їх вплив на сприйняття та завдяки такому розумінню вносити відповідні корективи…” [7, с.245]

Людина у сучасному світі постійно вимушена знаходитись у ситуації, де переважає діяльність, спрямована на задоволення споживацьких потреб, тим самим провокуючи несвідому переоцінку смислових структур.

Подальший розгляд механізмів розвитку духовності особистості в умовах сучасного суспільства потребує розуміння особливостей соціальних умов та формування специфічних видів діяльності, обумовлених стрімким розвитком науково-технічного прогресу.

Науково технічний прогрес - це єдиний, взаємообумовлений розвиток культури, науки і техніки, в якому органічно об’єднані культурний розвиток та наукова діяльність. До речі, сама наука є специфічною діяльністю в духовній сфері, яка спрямована на отримання нових знань, а техніка є одним з найважливіших компонентів матеріальної культури. Взаємодія науки і техніки стає все більш глибокою і міцнішою, а технічні засоби перетворюються в сильний стимул росту наукових знань. Науково-технічний прогрес формує особливе середовище існування і розвитку особистості – інформаційне середовище, яке, у свою чергу, впливає на формування образу світу та, відповідно, уявлення про себе у цьому світі.

Інформаційне середовище (іноді інформаційна сфера) утворилась у результаті глибокої інформатизації та комп’ютеризації світу та стало чинником формування постіндустріального суспільства.

На думку В. М.Бебика “Інформаційне суспільство характеризується визнанням інформації одним з найважливіших суспільних ресурсів, а інформаційний сектор економіки (виробництво, зберігання, обробка, передача і споживання інформації) є одним з найважливіших видів суспільної діяльності, який створює інформаційно-комунікаційну базу для формування глобального інформаційного суспільства та розвитку науково-технічного, соціально - економічного й освітньо-культурного прогресу” [2, с.41]. Крім того, автор зазначає, що “цілеспрямований вплив інформаційних потоків сприяє здійсненню змін у природі та ресурсах влади, ідеологемах та цінностях, сприйнятті (індивідуумів, соціальних груп, суспільств), національних та міжнародних системах.

Зокрема, інформаційні потоки впливають:

- на індивідуальному рівні - на судження, культуру, освіту, роботу, відпочинок;
- на інституціональному - на політику, економіку, релігію;
- на груповому (соціальному, етнічному, професійному, віковому та ін.) - на ідентичність, мобілізацію, участь;
- на міждержавному - на співробітництво (конфлікт), ресурси, транснаціональні корпорації тощо” [2, с.43].

Отже, інформаційне середовище змінює суспільство та збільшує необхідність застосування різних видів діяльності людей, присвячених обробці, систематизації та використання інформації. У сучасному суспільстві формується специфічна людина, включена у особливу форму економічних стосунків: вона є і найманим робітником, і власником, і виробником особливої продукції – інформації. Цей факт необхідно враховувати щоб зрозуміти причини формування специфічного образу світу, який виокремлює людину із

природного середовища у інформаційне техносередовище, що неминуче приводить до формування "натовпу самотніх". У таких умовах всі, хто володіє комунікативним інформаційним простором, можуть на свій розсуд формувати "картинку" образу світу і, таким чином, нав'язувати через маніпулятивний вплив бажану поведінку. Отже, сучасний світ занурюючись у комунікативний інформаційний простір, максимально посилює роль особистості та висуває вимоги до особистих якостей кожної людини, особливо наділеної владними повноваженнями.

Подальший неконтрольований, відірваний від природи і людини бездуховний розвиток техніки і науки, може призвести до зникнення цивілізації на нашій планеті.

Замість ноосфери (сфера розуму, що визначає якісно новий стан суспільства, при якому істинними цінностями є духовно-моральні цінності і знання людини, яка живе в гармонії з оточуючим соціальним і природним середовищем), в якій, за В.І. Вернадським, людина бере на себе керівництво всіма процесами в біосфері і спрямовує її розвиток у потрібному для себе напрямку, вона створила техносферу, яка викликає такі зміни природного середовища, що вони загрожують самому існуванню людства на Землі [8].

Посередник між людиною і природою – техноречовина – стає ненажерливим чудовиськом, тому що в ній втілені, нею рухають, окрім людського генія, і людські пороки, такі як жадоба пріоритету і слави, жадність до багатства, заздрість, лицемірство, боягузтво, жорстокість, самовдоволення, напівзнання тощо [8].

У таких умовах справедливим є думка академіка НАН та АПН України В.Г. Кременя, який акцентує увагу на тому, що "в межах освітнього простору, в контексті філософії людиноцентризму необхідно обґрунтувати нове адекватне знання про людину. Це повинно бути таким знанням, в якому всебічно обґрунтовується необхідність безумовної переваги духовно-моральної сторони, на основі якої і формується особистість. Без такого знання не буде культурно-інтелектуального зростання, здатного в перспективі привести до перетворення людства" [5, с. 5].

Людиноцентризм, що "відповідає вимогам і запитам сучасної постіндустріальної цивілізації, котра потребує людини знаючої, творчої і разом з тим інноваційно-мислячої" [5, с. 4], людини духовної, яка сповідує всі положення людської моралі.

Академік РАН М.М. Моісєєв у кінці XX століття висловив думку: "Я абсолютно не відкидаю можливості фатального завершення людської історії. Якщо люди не зможуть перебороти тих реліктів неандерталізму, первісної дикості, агресивності, без яких людство було б нездатне вижити в передльодовикову епоху, то такий кінець може наступити не в такому вже й далекому майбутньому" [8, с. 19].

Якраз таку поведінку ми спостерігаємо в 2014 році у Президентів України В.Ф. Януковича та Російської Федерації В.В. Путіна. Конфлікт між Україною та Російською Федерацією реально загрожує втягуванням країн, які мають ядерну зброю, що може дестабілізувати ситуацію у світі в цілому, та загрожує загибеллю всієї цивілізації.

Отже, кожна людина, а особливо керівники, наділені владними повноваженнями, повинні вирішити свою задачу на смисл: або вибирати духовність, або вибирати хаос задоволення споживацьких потреб та повного підкорення маніпулятивним впливам. Д.О. Леонтьев з приводу цього підкреслював, що "задача на смисл — це завжди ще і задача на совість" [6, с. 127]. В. Франкл також "характеризував совість як орган смислу, що дозволяє в будь-якій ситуації уловити істинний смисл. Можна стверджувати, що відмова від осмислення, від рішення задачі на смисл є відмова від совісті. Адже посилання на тиск обставин або не підкорення наказу як обґрунтовування непристойного вчинку, є не що інше, як відхід від задачі на смисл, — інакше було б навряд чи можливим збереження самоповаги і душевної рівноваги. "Людина-гвинтик" — це людина, позбавлена совісті, тобто смислових орієнтирів, людина, не осмислюча свої дії і все своє життя [10, с.127].

Кожна людина повинна визначитись зі своїм смисловим вибором, інакше вона перетвориться із суб'єкта на об'єкт управління та перетвориться у гвинтик техносферного інформаційного середовища.

Парадоксальним виглядає у цій статті посилання на метрів російської психологічної думки О.Г Асмолова, Ф.В. Басіна, Д.О. Леонтьева та ін., які обґрунтовують механізми та структуру формування духовності та наголошують про наслідки ігнорування духовності, яких ми розуміємо, але не розуміє, не слухає, чи ігнорує свій Президент. На нашу думку, це підтверджує наявність нерозуміння чи, ще гірше, свідоме ігнорування власного суспільства керівництвом Російської Федерації та, відповідно, закладає основи руйнування держави (прикладом слугує Україна за керівництвом В.Ф. Януковича).

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що ще Кант наголошував, про те, що саме людський смисл дає індивідові в життєвих ситуаціях орієнтир добровільного самопідкорення етичному закону, який піднімає людину над його власною природою, а умовою такого звеличення людини над собою є усвідомлення ним свого місця у світі [4, с.11].

Наскільки ж актуальним стає це положення у сучасному світі. Смисл життя полягає в розвитку людини, адекватному його власній природі, а також передбачає діяльність не замкнуту на індивідові, удосконалюючись, особистість удосконалює світ.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Проведений аналіз понять “смисл” та “духовність” дозволяє зробити певні висновки:

1. У результаті систематизації уявлень про духовність та смисл як психологічних феноменів з’ясовано, що поняття духовність та вищі смисли взаємопереплетені: духовність формулюється як смислова установка по відношенню до людської діяльності в цілому, яка формується завдяки двом компонентам: перший – “образ світу”, який будується як уявлення про себе самого та своє місце в світі (це поле значень і смислів), а також другий - самої діяльності, яка відповідає цим смислам. Кожний з цих компонентів може впливати на формування свідомої картини про себе самого та роль у світі.
2. Проведений аналіз особливостей розвитку духовності особистості в умовах глобалізації та інформатизації суспільства дозволяє наголошувати про відчуження людини від природної реальності та формування інформаційного техносередовища, що, у свою чергу, стає чинником узурпації влади тими, хто володіє комунікативним інформаційним простором.
3. Сучасний світ, занурюючись у комунікативний інформаційний простір, максимально посилює роль особистості та висуває вимоги до особистих якостей кожної людини, особливо наділеної владними повноваженнями.
4. Щоб не стати об’єктом маніпулювання, людина повинна осмислювати свої дії і все своє життя щоб максимально відповідати у своїй діяльності прийнятим духовним орієнтирам.
5. Сформовані узгодженістю духовних смислів та відповідною ним діяльністю, смислові установки дозволяють, не дивлячись на різноманітні обтяжуючи дії, зберігати спрямованість діяльності особистості, а також виступають як “бар'єри у середині нас”, які будуть зберігати, а не руйнувати нашу духовність.
6. Смисл та духовність є інтегральною основою всесвіту. Людина повинна стати духовною, інакше криза духовності окремої особи, групи, суспільства, держави та людства, якщо вона тривала, веде до їх духовної загибелі, а його заперечення веде до фізичного самознищення.
7. Подальший неконтрольований, відірваний від природи і людини бездуховний розвиток техніки і науки, може призвести до зникнення цивілізації на нашій планеті.

Як певну нагороду за пошук смислу та духовності людина отримає насичене та стабільне життя. За Р. Емонсом, “якщо можливе життя, повне значимості, але позбавлене щастя, не може бути довготривалого щастя, якщо життя позбавлено смислу. Хоча свідомість не може гарантувати високий рівень позитивного емоційного благополуччя, відсутність смислу і цілі провіщає нещастя. Осмислене життя завжди буде життям, наповненим різноманітними емоціями, як позитивними, так і негативними”[8, с.264].

Література

1. Асмолов А. Г. По ту сторону сознания: методологические проблемы неклассической психологи / Александр Асмолов. – М.: Смысл. 2002. – 480с.

2. Бебик В.М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації. Інформація і право, №1(1) / В. Бебик. - К. : МАУП, 2011. - С.41-49.
3. Зинченко В.П. Большой психологический словарь. / В.П.Зинченко, Б.Г.Мещеряков. - СПб.: Питер. 2003. - 632с.
4. Кант И. Соч.: В 6 т. /И.Кант - М.: Наука, 1966. Т. 6, с. 11
5. Кремень В.Г. Трансформації особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації / В.Г. Кремень // Професійно-технічна освіта. – 2009. – № 1. – С. 3-6.
6. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Дмитрий Алексеевич Леонтьев. – М.: Смысл. 2003. – 487 с.
7. Маслоу А. Г. Мотивация и личность / Абрахам Маслоу. – СПб.: Питер. 2003. – 352 с.
8. Психология сознания./ [Сост. и общая редакция Л.В.Куликова]. – СПб: Питер. 2001. – 480 с.
9. Психологічний словник / [ред. В. І. Войтко]. – К.: Вища школа. 1982. – 215 с.
10. Франкл В. Человек в поисках смысла / Виктор Эмиль Франкл. - М.: Прогресс. 1990.- 368с.
11. Эммонс Р. Психология высших устремлений: мотивация и духовность личности /Роберт Эммонс. – М.: Смысл. 2004. – 416 с.

В статье проведена систематизация представлений современных авторов про духовность и смысл. Раскрывается механизм формирования смысловой структуры личности. Обосновывается тезис про то, что духовность формируется как смысловая установка по отношению к человеческой деятельности в целом. Рассматриваются особенности развития духовности личности в условиях глобализации и информатизации общества. Акцентируется внимание на том, что условием свободы человека в современных условиях является осознание им своего места в мире.

In the article systematization of presentations of modern authors is conducted about spirituality and sense. The mechanism of forming of semantic structure of personality opens up. A thesis is grounded about that spirituality is formed as a semantic setting in relation to human activity on the whole. The features of development of spirituality of personality are examined in the conditions of globalization and informatization of society. Attention is accented on that the condition of freedom of man in modern terms is realization by him the place in the world.

В.В. Кізіма (м.Київ)

САМОТНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Актуальність даної темизумовлена тим, що велика кількість членів сучасного українського суспільства орієнтована, насамперед, на підвищення соціального статусу та досягнення фінансового успіху. Такий вектор розвитку призводить до нівелювання загальнолюдських цінностей родини, дружби, любові. В результаті інтенсифікуються переживання відчуження, ізольованості, одинокості, самотності, що відчутно знижує якість життя особистості, негативно впливає на продуктивність її діяльності, здатність до самореалізації. Необхідним є дослідити, чи дійсно ці фактори пов’язані між собою. Чимало західних мислителів ХХ сторіччя - філософів та психологів – вважали, що пов’язані і звертали увагуна ці явища, пропонували свої способи виходу із ситуації, що склалася (Р.Мей, С. де Бовуар, Ф.Перлз, А.Камю та ін.). «Те, що знає класових, расових чи вікових кордонів, самотність сьогодні – це великий зрівнювач всього і вся» [22, p.16]. Сучасний американський психолог І.Ялом писав про те, що занепад, принаймні у США, таких інституцій як велика родина, стабільні сусіди, церква, місцева торгівля тощо невпинно веде до того, що зростає міжособистісне відчуження [20].